

MUISTIO

CAP 2021-27-MAASEUDUN KEHITTÄMISTOIMENPITEITÄ VALMISTELEVA TYÖ- RYHMÄ

Maanantai 16.9.2018 klo 12:00-14:30;

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, varapj, Maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, Maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, Maa- ja metsätalousministeriö
Anne Vainio, Maa- ja metsätalousministeriö
Jarno Virta, Maa- ja metsätalousministeriö
Harri Ahlgrén, Työ- ja elinkeinoministeriö
Jyri Inha, Valtiovarainministeriö
Reijo Martikainen, Maaseutuvirasto
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan Liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry
Annika Öhberg, SLC
Tauno Linkoranta, Suomen Kylät ry
Mervi Niemi-Huhdanpää, Leader Aisapari ry
Marianne Selkäinaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Koivumäki, Maa- ja metsätalousministeriö
Kati Vaissalo, Ruokavirasto

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 12:10. Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

2. Kansallinen valmistelu

2.a. Alustava luonnos Investoinnit –toimenpiteen (art. 68) tulevasta sisällöstä

Juuso Kalliokoski alusti tulevan rahastokauden 2021-27 CAP-suunnitelma-asetusluonnoksen artiklan 68 (Investoinnit) –toimenpiteen mahdollisesta sisällöstä. Tulevan kauden tulosperusteinen toimeenpanomalli tuo muutoksia, esim. raportointi tehdään jatkossa varainhoitovuoden (16.10. – 15.10. (n+1)) mukaisesti eikä enää

kalenterivuoden mukaan. Komissiosta satavien maksujen perusteena on saavutetut tuotokset ja tulokset, ei enää hyväksytyt, toteutuneet kustannukset. Tulevalla rahoituskaudella myös maaseuturahaston rahoitus vähenee, komission alkuperäisen esityksen mukaan noin 14 % nykyisestä. Tällöin täytyy aiempaa enemmän priorisoida rahoitettavia toimia.

Investoinneissa maataloustuotteiden jalostus on ollut suurin yksittäinen investointien kohde ja tälle on edelleen tarvetta. On kuitenkin syytä pohtia, rajataanko tukea tulevalla kaudella jollain tavoin, esim. tuettaisiinko jatkossa vain maaseutualueilla tapahtuvia investointeja. Samalla maataloustuotteiden jalostusta koskevat investoinnit rajautuisivat todennäköisesti mikro- ja pieniin yrityksiin. Energiansäästöön liittyvät investoinnit ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä, jotta ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät tavoitteet voidaan saavuttaa. Energiainvestoinneilla on myös merkittäviä työpaikkavaikutuksia. Maatilat ovat olleet nykyisellä rahoituskaudella välinputoajia, sillä energiansäästöinvestointeja ei ole voinut tukea maaseuturahastosta, muut yritykset sen sijaan ovat voineet hakea tukea TEM:n hallinnonalalta.

Edelleen myös maaseudun muiden toimialojen kuin maatalouden tukeminen on tärkeää, jotta maaseudun potentiaali saadaan täysimääräisemmin käyttöön. Maatilojen lukumäärä vähenee yhä, joten elinkeinorakenteen monipuolistaminen myös vähentää ja ehkäisee köyhyyttä. Myös väestön ikääntymisen vuoksi tarvitaan uusia mahdollisuuksia, jotta maaseudulle saataisiin lisää asukkaita, mm. nuoria, naisia ja maahanmuuttajia. Monialaiset maatilatkin ovat tärkeä kohderyhmä edelleen. Osassa Suomea tilakokoa ei ole edes mahdollista kasvat-
taa niin suureksi, että se voisi toimia viljelijän ainoana tulonlähteenä.

Sanna Koivumäki kommentoi esitystä tulevan kauden maatilainvestointien yhteensovituksen kannalta. Myös maatilainvestoinneissa rahoituksen väheneminen tulee olemaan suuri haaste. Tilakoon kasvaessa tiloilla on yhä enemmän tarvetta ulkoistaa osa toiminnoistaan. Tämä tuo ulkoistettuja toimintoja hoitaviin yrityksiin työpaikkoja. Tulevalla kaudella pitäisi huolehtia nykyistä paremmin, ettei millekään toimialalle synny eri tukimuotojen välinputoajia, mm. yhtenäistämällä tukitasoja. Esim. maatilat ovat tällä kaudella voineet investoida biokaasulaitoksiin vain, jos energia käytetään omalla tilalla. Tulevalla kaudella pitäisi mahdollistaa sekä maatilojen että yritysten investoinnit ja mahdollistaa energian myynti myös tilan ulkopuolelle. Maatiloille saadaan kustannussäästöjä yhteistyön avulla, joten yhteistyö tulee tulevaisuudessa lisääntymään. Yhteisten investointien avulla voidaan myös parantaa ympäristön tilaa, mm. koneyritykset, lantaseparaattorit.

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia asioita:

- Mikäli rahoituskehys on tulevalla kaudella aiempaa pienempi, pitää rahoituksella hakea entistä enemmän vaikuttavuutta ja pohtia mitkä ovat ne keskeiset asiat, joita priorisoidaan. Maaseudulla on noin kolmannes Suomen kaikista yrityksistä ja lisäksi maatilat, joten maaseuturahaston rahoitusta tarvitaan maaseudulle, muussa tapauksessa isolla osalla Suomen yrityksistä ei olisi mitään kehittämisvälineitä. MMM:n ja TEM:n pitää yhteensovittaa lainsäädäntöään, ettei välinputoajia synny. MMM:n hallinnonalalla myös muut kuin maatalouden jalostukseen liittyvät investoinnit ovat tärkeitä, esim. matkailu- ja metalliyritykset, joita tulee rahaa maaseudulle.
- Nykyinen toimialarajaus ei ole toimiva. Maataloustuotteiden jalostuksen pitäisi hyödyttää enemmän alkutuotantoa. Jos jalostus on pienimuotoista, se tapahtuu yleensä lähellä. Tällöin riittäisi mikro- ja pienten yritysten tukeminen, kun taas nykyisellä ohjelmakaudella on tuettu myös massatuotantoyrityksiä. Energiainvestoinneissa tarvitaan raaka-ainelähteen sekä maatilojen ja muiden yritysten välistä järkevää integrointia. Tulevalla kaudella olisi hyvä mahdollistaa maaseudun tyhjäksi jääneiden rakennusten käyttöönotto siten, että niitä voisi kunnostaa ja sen jälkeen vuokrata esim. yrityksille.
- Tulevalla kaudella maaseuturahaston tuet pitäisi rajata selkeämmin maaseudulle. Biotuotuksen kehittyminen johtaa myös työllisyyden paranemiseen. Lähellä maatilaa tehtävä jalostus on hyvä tavoite. Maatilasta luopujille pitäisi olla myös mahdollista jatkaa jatkojalostajana, jolloin vältettäisiin välinputoaminen. Maaseuturahaston yritystuki toimii tässä hyvänä täydentäjänä. Toimialojen suhteen ei pitäisi tehdä liian jyrkkiä rajoituksia, sillä etukäteen ei välttämättä osata arvioida, mitkä toimialat sopivat millekin alueelle.
- Kesällä valmistuneen Maaseutuohjelman (2007-2013) aluetaloudellisia ja työllisyysvaikutuksia koskevan selvityksen mukaan valtaosa maaseutuohjelman yritystuista kohdistui kasvuyrityksiin. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan maaseudulla tarvitaan laaja-alista yritysrahoitusta. Yhteensovitus TEM:n tukien ja muiden EU-rahastojen kanssa on oleellisen tärkeä.

- Pitkät ohjelmakaudet ovat hankalia liikkumavaran kannalta. Yhteensovitus on tärkeää, mutta alueilla pitäisi myös olla omaa liikkumavaraa sen suhteen, mitä siellä voidaan tukea.
- ELY-keskuksilla ja Leader-ryhmillä voisi olla käytössään erilaiset työkalut.

Yhteenvetona keskustelusta puheenjohtaja totesi, että tärkeänä pidettiin mm. tukien kohdentamista vain maaseutualueille, lähijalostuksen tukemista, yhteensovitusta niin, ettei synny väliinputoajaryhmiä. Monipuolistamista tarvitaan, mutta eri alueiden täytyy voida itse tehdä valintoja omalle alueelleen soveltuvista tuen kohteista. Joustavuus ja ketteruus ovat keskeisiä, samoin työpaikkojen syntyminen kestäväällä tavalla.

Marianne Selkäinaho alusti yleishyödyllisistä investoinneista ja niiden vaihtoehtoista tulevalla rahastokaudella. Yleishyödyllisten investointien ja digitaalisten investointien tarkempi sisältö tulee pohdittavaksi Älykäätkylät –kokonaisuudessa. Tarve yleishyödyllisiin investointeihin on edelleen sama kuin kuluvalle ohjelmakaudella. Työnjako alueilla ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välillä on tehty tähän asti alueilla, ja samaa toimintatapaa on tarkoitus jatkaa myös tulevalla kaudella. Ratkaistavia kysymyksiä tulevalle kaudelle ovat mm.:

- onko yleishyödyllisten investointien toteutusalue toimiva, kun aluerajausta ei ole;
 - miten tehdään yhteensovitus OKM:n ja YM:n hallinnonalojen tukimuotojen kanssa;
 - onko valtion laitosten investointeja tarkoituksenmukaista rahoittaa;
 - miten yleishyödyllisissä investoinneissa huomioidaan kestävyys ja ympäristö, erityisesti ottaen huomioon, että kauden 2021-27 maaseuturahaston rahoituksesta vähintään 30 % pitää kohdistua ympäristötoimiin.

Laajakaistainvestointien tukitasoista ei ole vielä tietoa. Päätöksenteon keskittämistä Ruokavirastoon on esitetty. Yhteensovitus ja yhteistyö, mm. yhteisrakentaminen ovat laajakaistainvestoinneissa ratkaistavia kysymyksiä.

Keskustelussa nostettiin esiin mm. seuraavia seikkoja:

- Laajakaistainvestointeja voidaan tulevalla kaudella mahdollisesti rahoittaa myös EAKR:sta, tällöin se koskisi Itä- ja Pohjois-Suomea.
- Jos investoinnit hyödyttävät laajasti kaikkia elinkeinoja, ne hyödyttävät myös muita maaseudun asukkaita. Yleishyödyllisillä investoinneilla ei pitäisi kuitenkaan palkata valtion säästöjä.
- Digiyhteyksien toimivuus kaikkialla Suomessa on nyky maailmassa välttämättömyys. Tähän pitäisi panostaa kaikkien rahoituslähteiden yhteistyöllä, kuten Laajakaistaohjelma, EAKR, kyläverkot ja Euroopan verkot -ohjelma.
- Yleishyödylliset investoinnit pitäisi kohdentaa siten, etteivät ne hyödytä vain pientä harrasteryhmää tai toimijajoukkoa.

Pj. totesi yhteenvetona, että keskustelussa nousivat erityisesti esiin maaseuturahaston varojen kohdentaminen ydin- ja harvaan asutulle maaseudulle sekä digi-infran kuntoon saattaminen kaikkien asiaan kuuluvien tahojen yhteistyönä. Toisaalta Suomen rakennerahastovaroista valtaosa kohdentuu Itä- ja Pohjois-Suomeen harvan asutuksen erityiskriteerin vuoksi.

2.b. Leader-valmistelun tiekartta

Laura Jänis kertoi tulevan kauden Leader-toimen valmistelusta ja Leader-ryhmien haun suunnitellusta aikataulusta. Haku on tarkoitus avata vuoden 2020 alussa. Pohdinnassa on, toteutetaanko haku yksi- vai kaksivaiheisena. Yksivaiheinen haku säästäisi sekä aikaa, että Leader-ryhmien ja hallinnon työtä. Varojen todennäköisen vähenemisen vuoksi pitää myös miettiä keinoja riittävästi resurssoitujen Leader-ryhmien muodostamiseen. Vaihtoehtoja voisivat olla esim. pienimpien Leader-ryhmien yhdistäminen, joidenkin tehtävien hoitaminen yhteistyössä naapurialueiden kanssa tai koko Suomen kattavuudesta luopuminen.

Keskustelussa nostettiin esille seuraavia asioita:

- Leader-toimintatavan omaleimaisuuden pitäisi näkyä myös räätälöityinä tukimuotoina. Mallin pitäisi olla ohjaava, mutta joustava. Vaikuttavuuden mittareiden kehittäminen on tärkeää. Leader-ryhmän

pitäisi itse löytää paikkansa alueensa kehittämisessä, alueiden pakkoyhdistämisestä on huonoja kokemuksia. Leader-ryhmien kannalta 2-vaiheinen haku tai jokin välimuoto olisi parempi kuin 1-vaiheinen haku.

- Miten varmistetaan se, että Leader-ryhmät varautuvat ajoissa mahdollisiin muutoksiin, esim. hankkimalla enemmän omaehtoista rahoitusta?
- Leader-ryhmien alueiden muodostamisessa aloite on ryhmillä itsellään, jotta esim. alueiden erilaisuus tulee huomioituksi. Hakukierrokseen valmentautumista voidaan tehdä muullakin tavoin kuin 2-vaiheisella haulla.
- Uusia toimintamalleja pitäisi tehdä ja kokeilla jo nyt, ennen uuden kauden alkua.
- Leader-ryhmien yhteiset työntekijät ovat yhä mahdollinen toimintatapa säästää resursseja.
- Jos pyydetään varautumista väheneviin resursseihin, on parempi miettiä varautumiskeinoja hyvissä ajoin kuin vasta pakon edessä.

Asiakohdan jälkeen puheenjohtaja Taina Vesanto poistui kokouksesta, jonka jälkeen puheenjohtajana toimi työryhmän varapuheenjohtaja Sanna Sihvola.

2.c. Alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen tavoitteet Suomessa rahoituskaudella 2021-2027

Sanna Sihvola esitteli luonnoksen alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen tavoitteiksi. Painopisteenä olisivat älykkäät ja monipaikkaiset maaseudut. Keinona olisi mm. osaamisen lisääminen.

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia asioita:

- Maaseudun asukkaat eivät ole monipaikkaisia, enemmän huomiota pitäisi kiinnittää maaseudulla asuviin.
- Tavoitteena pitäisi olla mieluummin edistää monipaikkaista ja muuta asumista, ottaen huomioon asumismuotojen uudistuminen.
- Monipaikkaisuus on nostettu esiin myös hallitusohjelmassa ja Aluekehittämispäätöksessä, eli se on asianmukainen myös tässä.
- Monipaikkaisuus on yksi näkökulma, mutta se ei saisi olla päätavoite.
- Oleellista on palveluiden monipuolistaminen, myös monipuolinen tapa tuottaa palveluita.
- Päästäkö osaamista lisäämällä esitettyihin tavoitteisiin?
- Esitetyt toimialat ovat keskeisiä kaikilla maaseutualueilla. Monipuolisuus ja uudella tavalla tekeminen on tärkeää nostaa esiin.
- Esityksen ensimmäisessä alakohdassa esitetyt toimialat pitäisi säilyttää tavoitteissa.
- Monipaikkaisuus linkittäisi maaseudun moneen muuhun toimialaan, esim. ilmastonmuutoksen edessä maaseudulla asuminen tulee todennäköisesti tavoiteltavammaksi.
- CLLD-mallista keskusteluja TEM:n kanssa pitäisi jatkaa.
- Saavutettavuus ja eri alueiden välinen vuorovaikutus ovat tärkeitä asumis- ja elinkeinotoiminnan kannalta, esim. vesi- ja jätevesiasiat, tiestö, julkinen liikenne ja sähkön saanti.
- Infrastruktuurin varmistaminen ja palveluiden toimintamallien kokeileminen ovat oleellisia myös.
- Yhteistyö, asennemuutos, kokeilut ja osaaminen mukaan.
- Aktiiviset ihmiset ja toimijat ovat oleellisia, ettei maaseutu ole vain toiminnan kohteena.

Puheenjohtaja totesi yhteenvetona, että esitys sisältää oikeita asioita, mutta tekstiä on syytä edelleen muokata. Aktiiviset ihmiset pitäisi olla selkeämmin keskiössä. Uudistamista ja uudella tavalla tekemistä pitää painottaa enemmän. Osaamisen lisääminen on tärkeä keino, mutta CAP-suunnitelma ei mahdollista laajempaa koulutusta. Keinot tavoitteiden saavuttamiseen tulevat toimenpiteiden kautta.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen (26.6.2019) pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja 15.5.2019 pidetystä kokouksesta tulee hyväksyttäväksi 16.9. kokouksen pöytäkirjan yhteydessä.

4. CAP-valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola kertoi CAP-suunnitelma-asetuksen valmistelun tilanteesta EU-tasolla. Viikolla 37 pidettiin Suomen puheenjohtajuuskauden toinen CAP-suunnitelma-asetusta valmisteleavan neuvoston työryhmän kokous. Käsiteltäviä asioita olivat mm. uusi toimeenpanomalli, indikaattorit ja ehdollisuus. Suomi draftaa keskustelun pohjalta asetusluonnosta. Seuraavassa neuvoston työryhmän kokouksessa 25.9. käsitellään maaseuturahaston artikloita. Puheenjohtaja yhteensovittaa eri maiden näkemyksiä, mutta asetuksen hyväksymisvaiheeseen menee vielä aikaa, sen odotetaan tapahtuvan Kroatian tai Saksan puheenjohtajuuskaudella. Siirtymäkauden säädökset tullevat neuvoston työryhmän keskusteluun lokakuussa, mutta toistaiseksi ei ole tietoa niiden sisällöstä. Suomi järjesti 9.-10.9. EU:n maaseutujohtajien kokouksen. Vierailukohteina olivat myös Transfarmi ja Bosgårdin tila. 23.-24.9. järjestetään epävirallinen maatalousministereiden kokous.

Eero Pehkonen kertoi, että 10.10.2019 järjestetään arviointiseminaari, jossa ovat esittelyssä kaikki nykyisen ohjelmakauden arvioinnit ja niiden suositukset.

Harri Ahlgrén kertoi tulevan rakennerahastokauden valmistelusta. Kansalliseen valmisteluun on asetettu Koheesio 2021+ -työryhmä. Parhailtaan työryhmä selvittää sekä EAKR:n että ESR:n osalta mahdollisuuksia InvestEU-rahoitusvälineen käyttöönottoon. Muuten kansallinen valmistelu odottaa poliittista päätöstä tulevan kauden rakennerahasto-ohjelmien lukumäärästä. Keskustelussa on 1-3 ohjelmaa. EU-valmistelussa Suomen pj-kaudella päästään aloittamaan trilogit todennäköisesti lokakuussa. Yleisasetuksesta kriittisimmät kohdat saataneen sovittua Suomen pj-kauden aikana. Myös rahastokohtaiset neuvottelut päästään aloittamaan, mutta näissä ei todennäköisesti ehditä edetä kovinkaan pitkälle Suomen pj-kauden aikana.

5. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

6. Seuraavat kokoukset

Seuraavat kokoukset pidetään:

- ti 15.10.2019 klo 13-16, kh. Pankkisali (Aleksanterinkatu 7)
- to 14.11.2019 klo 12/13-16, kh. Kruunu (Kirkkokatu 12)
- to 12.12.2019 klo 13-16, kh. Kalevala (Meritullinkatu 10)
- ti 28.1.2020 klo 12-16, kh. Jakovara (Mariankatu 9)

7. Kokouksen päättäminen

Varapuheenjohtaja päätti kokouksen klo 14:25.